

Het jaar 1359. Het leven in de Sint-Maartensproosdij was de voorbije jaren zijn gebruikelijke gang gegaan onder proost Alard van Dentergem. Het werd nu wel eens tijd om terug te blikken op zijn bestuursperiode. Aleaume de Witte was schepen te Ieper in 1351.

Op 10 april van dat jaar schonk hij 54 stuivers en 9 Parijse denieren als tegenprestatie voor de grafsteen van zijn dochter Marie die begraven lag in het klooster, dicht bij de kapittelzaal van Sint-Maarten en naast zijn voorouders.

De schenking betrof de rechten op een eigendom dat gelegen was in de Elverdingestraat, aan de hoek met het Sint-Niklaasstraatje, een woning die hij zelf acht jaar eerder had gekocht. Diezelfde Aleaume schonk op 2 juni van het daaropvolgende jaar, eeuwigdurend en dat wilde wat zeggen, 12 eenheden bier per dag aan Sint-Maarten, bier dat te leveren was aan het Belle-verpleeghuis. In ruil wenste de Witte een al even eeuwigdurende dagmis voor zich of voor wie hij wenste in de kerk van Sint-Maarten.

Aleaume de Witte wilde nog veel meer voor zijn centen. Hij wenste zelf de geestelijken aan te wijzen bij de karmelieten die de mis zouden opdragen en zelf de aankleding van het altaar bepalen. En als de mis voor een of andere reden niet kon doorgaan, dan ging het bier voor twee dagen naar het kapittel zelf. De kerkmeesters van Sint-Maarten kregen op 4 december trouwens nog een extraatje van de schepen: een rente van 41 Parijse centen om er een koster mee te betalen en er het nodige materiaal mee te bekostigen om de misvieringen op een degelijke manier te laten verlopen. De rente kwam van een woning die in de teksten 'de Sirene' werd genoemd, en gelegen was in de Zuidstraat, nu de Rijselstraat. Aan het kruispunt met de Casselstraat.

Op 31 oktober van 1354 schonk Catherine, de weduwe van Michel de Witte, een rente van zowat 3 ponden op het huis in de Boterstraat dat ze zelf in 1332 hadden aangekocht.

Opnieuw stond er een jaarmis 'à perpétuité' op te dragen door een kanunnik tegenover en een grafplek met dito grafsteen in de onmiddellijke nabijheid van de abdij van Sint-Maarten, vlakbij de grafsteen van een zeker Thierry de Baets. Er was sprake van de stichting van een jaarlijkse plechtige 'memorial' op de 18e december van het jaar 1354.

Een herdenking van Jan de Vroede. De opdracht kwam van de uitvoerders van zijn testament, Sohier Devroede, Thierry Capon en opnieuw die Aleaume de Witte. De memorial had nogal wat voeten in de aarde. De vooravond van de herdenkingsdag stapten de kanunniken door de straten van Ieper, met bellen en klingels zoals dit de gewoonte was in de stad als er iets moest worden aangekondigd. De klokken van Sint-Maartens kondigen de nachtwake aan en tijdens de offerande van die wake luidden ze nog maar eens zoals dat de gewoonte is voor overleden mensen van dit kaliber.

In het koor stond een grafsteen die bedekt was met een zijden laken waar we vier nieuwe kaarsen zagen opduiken die elk zowat 2,5 kilo wogen. De dag van de memorial was er een gezongen misdienst, de 'middelmesse' waar - zoals de gebruiken dat voorschreven - er tijdens de offerande een portie wijn, vier grote broden en vier pond kaarsen werden

geschonken. Elke broederorde – en er waren er nogal wat in Ieper – was vertegenwoordigd door vier broeders die elk 60 cent kregen van de kanunniken als een kleine toelage omdat ze zelf elk verplicht waren om vier misdiensten te houden voor Jan de Vroede. De kanunniken moesten brood bakken uit een korenmaat, een ‘zom’ van 150 kilo en die op de dag van de memorial uitdelen aan de armen. De uitvoerders van het testament van Jan de Vroede vergoedden de gedane kosten van de memorial met de tienden op 10 hectare gronden die voornamelijk lagen in de parochies van Brielen en Sint-Jacobs.

Die eeuwige missen mits betaling waren schering en inslag in die dagen. Op 1 maart van 1358 kwam er opnieuw zo’n dienst voor juffrouw Agnes de Rike. Zijzelf kon maar 4 Parijse marken betalen, maar andere godsvruchtige personen legden bij zodat één en ander eeuwigdurend kon worden georganiseerd. Er werd overeengekomen dat de mis zou doorgaan in de kerk van Sint-Niklaas tussen de eerste en de derde ‘scelle’ van Sint-Maartens. De cartularia gingen zo maar verder, meer dan honderd archiefstukken uit de bestuursperiode van Alard van Dentergem, allemaal van weinig belang; aankopen van rechten, onteigeningen, ruiltransacties en allerhande andere regelingen.

Rond 1357 rezen er grote meningsverschillen tussen de kanunniken en het machtige broederschap van de gilde van Sint-Niklaas. De gilde had een kapel gebouwd in de Boezingestraat naast een soort infirmerie en gasthuis voor hun zieke leden. Op 6 oktober 1357 hadden ze toelating ontvangen van paus Innocentius VI om er twee kapelanijen te stichten met de nodige huisvesting voor kapelaans. Zo konden er misdiensten worden opgedragen en sacramenten toegediend worden aan de mensen die in het verpleeghuis verbleven en mochten ze ook hier begraven worden.

Uit de voorgeschiedenis van de cartularia kon je zo zien dat de kanunniken van Sint-Maarten niet akkoord zouden gaan met de plannen van de gilde van Sint-Niklaas. Het privilege was naar verluidt van geen waarde omdat deze enkel kon bekomen worden door de waarheid te verzwijgen en die ging totaal in tegen de eigen privileges en rechten van de Sint-Maartensproosdij.

De Ieperse procureur en schepenen beseften dat de hele discussie de verkeerde kant uitging en wilden kost wat kost schandalen en processen vermijden. Ze stelden voor om zich als onderhandelaar tussen de partijen te plaatsen, wat ook aanvaard werd. Op 6 december 1358 kwamen ze met een evenwichtig voorstel op de proppen. De abdij zou de nieuwe kapel goedkeuren en inzegenen. Het broederschap zou een grote klok laten luiden en een kleine klok die ze ‘scelle’ noemden. Ze kregen welgeteld één altaar waar ze twee stille misvieringen mochten organiseren. Eén uur vroeger dan de eerste mis bij Sint-Maartens en een tweede na de laatste diensten van de abdij. Op zon- en feestdagen mochten ze twee gezongen missen houden met alles erop en eraan. Maar het waren enkel de twee kapelaans en de koster die hiervoor de autoriteit kregen, of eventueel een plaatsvervanger. Ze kregen de kans om op drie speciale feestdagen per jaar een gezongen en plechtige

misviering te houden voor alle leden van hun broederschap, op het uur dat ze wensten. De genoten van het broederschap mochten de eerste kapelaans van hun keuze voorstellen aan de bisschop die ze natuurlijk nog diende goed te keuren. Ten minste dat mochten ze de eerste keer. Daarna was dat recht enkel voorbehouden aan de proost van Sint-Maartens. De keuze van de koster lag in ieder geval altijd bij de proost. Die zou trouwens functioneren op kosten van de gilde.

Alle offerandes, in de kapel of in de handen van de kapelaans waren voor de abdij. De giften werden gepreciseerd: geld, zilver, kaarsen, was, brood en wijn. De rest werd gelijk verdeeld onder de gilde en de abdij. De kapelaans mochten de biecht horen bij de zieken van het verpleeghuis en de laatste sacramenten toedienen indien ze niet meer in de mogelijkheid waren om ontvangen te worden in de parochiekerken. De gilde kreeg geen eigen begraafplaats en er zouden geen uitvaartdiensten of herdenkingsmissen worden georganiseerd in de kapel.

Ze moesten trouwens volledig en vrijwillig verzaken aan alle privileges die ze gekregen hadden van de paus. Elke inbreuk zou voortaan bestraft worden met een geldsom. Er volgden nog meer details die aantoonde dat deze regeling beduidend complexer was dan wat de proosdij vroeger gewoon was. Op 4 januari 1359 kon de regeling van start gaan nadat alle partijen er hun goedkeuring aan hadden gegeven.

Dit is een fragment uit [Boek 1290-1380 van De Grote Kroniek van Ieper](#)